

Naczelne Dowództwo W. P.
(Sztab Generalny).

Warszawa, d. 12. Marca 1920 r.

ODDZIAŁ II.
Ew/G. Nr. 10159(II).

2850-15
P

DO

ADJUTANTURY GENERALNEJ

w B e l w e d e r z e .

Przedkłada się do wiadomości raporty
kpt. Frankowskiego ze Sztokholmu:

- 1). Statystyczne wiadomości o Szwecji,
- 2). Wiadomości ekonomiczne,
- 3). Marynarka wojenna Szwedzka.

3 załączniki.

Za zgodność:

Bolesław Kistner

Generał p.o. Szefa Sztabu

H A L L E R m.p.

Generał-pporucznik.

O t r z y m u j ą :

Adjutantura Generalna.
Min. Spr. Zagranicznych.

NACZELNE DOWÓDZTWO WOJSK POLSKICH
ADJUTANTURA GENERALNA
WARSZAWA

L. Dz. 2850-15 dnia 15/III 1920 r.
1 załącz. Wydane

PILSUDSKI
INSTITUTE
ARCHIVES
New York

243

Kapitan Frankowski

Stockholm, dnia 14 lutego 1920 roku.

Nr. 24.

Trochę statystycznych
wiadomości o Szwecji.

Do

Departamentu dla Spraw Morskich

w W a r s z a w i e.

Szwecja zajmuje obszar, powierzchnia którego ~~22222222~~ równa się 448.000 kw.kilometrów.

Pod względem historycznym Szwecja dzieli się na trzy części: 1/ Götaland - część południowa, 2/ Svealand - część środkowa i 3/ Norrland - północna. Granice Götalandu i Svealandu przechodzą trochę na północ od kanału Gøta; granica między Svealandem i Norrlandem ciągnie się mniej-więcej 50 km. na północ od Stockholmu.

Pod względem administracyjnym całe terytorjum szwedzkie jest podzielone na 25 okręgów, zwanych "Län".

Norrland jest mało zaludniony, liczy 2 mieszkańców na 1 kw.km., przedstawia część Szwecji bogatą w lasy, przeważnie jodły i brzozy, posiada kopalnie rudy żelaznej w Kiruna i Gällivare. Cały Norrland jest przecinany przez szybkobieżące rzeki, płynące z gór do Bałtyku; prądy tych rzek są tak silne, że mogłyby wytwarzać energję elektryczną dostateczną dla potrzeb całej Skandynawji z Danją włącznie i może jeszcze wystarczą na całe Niemcy. Ludność tej części kraju trudni się też rybołówstwem.

Svealand jest kolebką narodu szwedzkiego i jego państwowości. Kraj bogaty w jeziora. Ludność zatrudniona głównie w przemyśle, a w północno-zachodniej części, w Dalekarlji /Dalarna/ znajduje się miedź, żelazo.

Południowa część - Götaland - jest przeważnie rolnicza. Najbogatsza pod tym względem część kraju jest Skanja, położona na południowym krańcu Skandynawji; jest to część Szwecji najgęściej zaludniona i liczy 100 miesz-

kańców na 1 kw.km. Gleba Skanji niczem nie ustępuje w swojej właściwości najlepszej glebie naszego kraju. Klimat tej części Szwecji odpowiada klimatowi Polski.

W razie przecięcia dowozu, południowa część jest w stanie wyżywić całą Szwecję.

Przeciętnie ilość mieszkańców na 1 kw.km. wynosi 14.

Ludność Szwecji w ciągu stu lat podwoiła się, w roku 1810 Szwecja liczyła 2.396.000 mieszkańców, w 1916 zaś liczy już 5.758.000 .

Ludność miast w r. 1810 stanowiła 9 $\frac{1}{2}$ % całej ludności, obecnie % ludności miast wynosi 28. Największą liczbę mieszkańców posiada Stockholm, - 437.000, z tego 28.000 mieszka na przedmieściach. Drugie miasto, pod względem zaludnienia, jest najważniejszy port handlowy Szwedzki - Göteborg, który liczy 191.000 mieszkańców; trzecie miejsce zajmuje również ważny port szwedzki Malmö - 112.000 mieszkańców.

Prócz wyliczonych miast Szwecja liczy 30 miast, w których ilość mieszkańców przewyższa 10.000.

Prawie cała ludność Szwecji jest wyznania luteranckiego Kościoła szwedzki zorganizowany jest, jak anglikański, w sposób episkopalny. Szwecja podzielona jest na 12 diecezji. Liczba metodystów, baptystów, katolików i izraelitów nie przewyższa 20.000.

Liczba cudzoziemców dochodzi do 22 tysięcy.

Emigracja, która w latach 1898 - 1907 dochodziła do 9% ludności obecnie szybko się zmniejsza i stanowi teraz 2%. Tłomaczy się to tem, że w ostatnim dziesięcioleciu rozwinął się ogromnie przemysł, jak i marynarka handlowa, co dało możność zatrzymać w kraju i wchłonąć zbywający element.

Liczba naturalizujących się wciąż wzrasta i w ciągu ostatnich czasów wynosiła 450 rocznie. Latem 1919 roku, po podpisaniu przez Niemcy pokoju, wielka ilość niemieckich poddanych, szczególnie zdemobilizowanych wojskowych przesłała podanie do tutejszego ministerstwa Spraw Zagranicznych z prośbą o naturalizację. Na wszystkie te podania,

podobno, rząd szwedzki dał odmowną odpowiedź.

Przemysł w kraju zaczął się rozwijać dopiero od roku 1900, to jest od chwili, kiedy przystąpiono do wyzyskania prądów rzecznych i wodospadów dla otrzymania energii elektrycznej; w tym mniej więcej czasie polepszone też eksploatację kruszców i wykryto parokopalń węgla brunatnego w Skanji /zresztą dość umiarkowanego gatunku/.

Wartość produktów przemysłu, w różnych latach, przedstawia się następująco:

w roku	1850	-	37.000.000	Koron
	1880	-	152.000.000	
	1890	-	270.000.000	
	1900	-	1.044.000.000	
	1910	-	1.603.000.000	
	1916		ponad 3 miliardy	koron.

Handel : mniej więcej do początku roku 1919 wóz równał się prawie wartości wywozu. Przedmioty wwozły stanowiły: węgiel, skóry, miedź, wycłoczyny, surowce, automobile, materiały kolejowe; przedmioty wywozu - drzewo, papier, manufaktura, maszyny rolnicze, wszelkie materiały elektryczne, wszelkie instrumenta do obrabiania drzewa, żelazo.

Eksport i import w odnośnych latach przedstawiają się w następującej tabelicy:

Rok	Import	Eksport	Koron.
1850	36.000.000	36.000.000	
1860	79.000.000	86.000.000	
1870	140.000.000	151.000.000	
1880	271.000.000	236.000.000	
1890	376.000.000	304.000.000	
1900	525.000.000	391.000.000	
1910	669.000.000	593.000.000	
1915	1.142.000.000	1.316.000.000.	

Cyfry z lat wojennych nie zupełnie odpowiadają rzeczywistości i dokładnie przedstawić sobie obecny stan ekonomiczny Szwecji jest trudniej. Do różnych przyczyn charakteru wewnętrznego, które nie pozostały bez skutku

w życiu ekonomicznym Szwedzkim, należy dodać i przyczyny charakteru zewnętrznego, jak to: wielka ilość szwedzkich kapitałów zaangażowała się w swoim czasie w najprzeróżniejszych finansowych operacjach, jak w Niemczech, tak i w Rosji, co spowodowało, wobec strasznie niskiego obecnego kursu marki niemieckiej i rubla, bankructwo wielu bankowych i finansowych przedsiębiorstw, z drugiej zaś strony ogromna ilość monety zagranicznej, przeważnie w złocie, napłynęła w czasie wojny do tutejszych banków.

Flota handlowa od roku 1895 powiększyła się znacznie. Aż do roku 1912 Szwecja ograniczała się do budowy małych ładunkowych statków pojemności od 500 do 3000 ton, ale zaczawszy od roku 1912 i szczególnie w czasie ostatniej wojny zaczęła się w wielkim zakresie budowa dużych, oceanowych statków, jak ładunkowych, tak i osobowych, pojemności od 6000 do 10.000 ton.

W roku 1895 Szwecja posiadała	483.000 ton
1900	613.792
1905	723.089
1910	768.985
1914	901.495
1915	826.106.

W roku 1919 marynarka handlowa Szwecji rozporządzała już więcej, niż milionem ton i więcej niż 150.000 ton znajduje się w warsztatach krajowych.

Tonaż szwedzki rośnie ciągle z ogromną szybkością i cyfry podane wyżej prędko nie będą odpowiadały rzeczywistemu stanowi floty.

Kolonji żadnych Szwecja nie posiada.

Budżet. Wartość majątku narodowego Szwecji jest oszacowana na 25.000.000.000 Koron; dług zaś państwowy równa się miliardowi.

Budżet roku 1918 równał się 675.000.000 Kr. i był zbalansowany przez 305.000.000 z podatków, 233.000.000 z pożyczek i reszta z wyzyskania różnych bogactw.

Rok 1919 zakończył się mniejszym deficytem. Fundatek dochodowy oraz podatek od zysków wojennych były ściślej zastosowane.

Wydatki budżetu 1919 roku przedstawiają się następująco:

Lista Cywilna i pałace królewskie	1.345.000.-Kr
Sprawiedliwość	7.430.300.-
Sprawy Zagraniczne	2.940.500.-
Sprawy Wewnętrzne	54.498.400.-
Skarb	31.803.900.-
Oświata i wyznania	53.253.600.-
Rolnictwo	55.943.000.-
Emerytury	13.704.513.-
Różne	190.023.700.-
Marynarka	79.066.800.-

z tego 4.543.494.- na potrzeby marynarki handlowej oraz służby społecznej.

Sprawy Wojskowe 184.023.700.-

do tego dochodzi:

1. Wydatki nadzwyczajne na Armję	9.170.187.-
2. Powiększenie żołdu	4.000.000.-
3. Wydatki nadzwyczajne na Flotę	7.211.200.-

Z tego wynika, że budżet ministerstwa Spraw Wojskowych wynosi 197.193.887.- Kr., Obrony Morskiej - 86.278.000.-Kr.

Czyli: na obronę krajową: ~~888~~ 283.471.887.- Kr.

Stąd wynika, że prawie 43% ogólnych wydatków poświęcone były na potrzeby obrony krajowej.

Przemysł wojenny. Główne arsenały państwowe znajdują się w Götterborgu i w Boden.

Zakłady Bofors, znajdujące się na wschód od północnej części jeziora Wennern, fabrykują armaty włącznie do największych kalibrów, używanych na pancernikach, a także wieże armatnie i płyty pancerne.

Zakłady państwowe, Karl-Gustafstadsgevärsfaktor w Eskilstuna / na kanale łączącym jezioro Mälaren z jeziorem Hjälmaren / oraz zakłady prywatne Husqvarna / na południowym brzegu jeziora Vättern / fabrykują w dużej ilości strzelby i kulemioty. Ostatnia fabryka, podczas przeszłej wojny, fabrykowała wielką ilość karabinów dla armji rosyjskiej.

Naboje kulemiotowe i karabinowe są wyrabiane przez zakład państwowy w Mariebergu, a pociski armatnie w zakładach prywatnych w Visbybruk.

Materiały wybuchowe, proch i ładunki armatnie wyrabiają w zakładach w Bofors, Gullspång i Åkerskrudtbruk, oraz Svenska Bomullkrudtfabrikerna pod Ystad, utrzymywane przez prywatne przedsiębiorstwa.

W razie ewentualnej wojny przemysł wojskowy szwedzki jest w stanie wykonać zadanie zaopatrywania narodowej armji, ale pod warunkiem, że będzie zaopatrywany w niezbędny węgiel, którego w kraju brakuje. Dlatego też Szwecja stale spoglądała to w stronę Anglii, to w stronę Niemiec.

Trudności, niemal nie do przewyciężenia, napotka Szwecja w razie zaprzestania importu węgla, szczególnie w chwili, gdy będzie jej grozić jakiejkolwiek niebezpieczeństwo z zewnątrz; co prawda posiada Szwecja wiele szybko-biezących rzek i wodospadów, które można byłoby wyzyskać dla otrzymania tak zwanego "białego węgla", ale ta droga, która w przyszłości może będzie opracowana i obmyślona, na razie jest w takim stadium, że kryzysowi nie zaradzi.

Z powyższego wynika, że żywotne wymagania Szwecji będą zmuszały ją do szukania związku oraz spoglądania na mocarstwo europejskie, które byłoby w stanie dostarczyć potrzebną ilość węgla i koksu, najpierw dla przemysłu wojskowego, a potem krajowego.

Bez tego przemysł jej może upaść, a tak szybko nym dobrobyt rozsypać się.

Frankowski

K a p i t a n.

zarobio
INSTITUTE
ARCHIVES
New York

Wiadomości ekonomiczne.

Do
Departamentu dla Spraw Morskich

W Warszawie.

1/ Majątek skarbu finlandzkiego jest oszacowane, przez Centralne Biuro Statystyczne dr. Kovero / Finlandja /, na sumę około 30 miliardów fińskich marek.

Kapitały fińskich banków wynoszą razem 900 milionów fiń. marek.

2/ Import Finlandji w roku 1919 stanowił 1,8 miliardów fińskich marek, eksport zaś nie stanowił i półowy powyższej sumy, równał się 773 milionom marek fińskich.

Należy zaznaczyć, że rząd finlandzki zeszłego lata i jesieni usilnie popierał eksport drzewa starając się tym polepszyć kurs finlandzkiej marki.

3/ Wedle statystycznych danych, import Norwegji, w ciągu czterech miesięcy (od maja do sierpnia) roku 1919 stanowił wartość w towarach na sumę 918 027 400 koron, eksport wynosił 297 160 300 koron, czyli bilans handlowy jest niekorzystny dla Norwegji o 620 000 000 koron

Przedmioty importu stanowiły głównie artykuły spożywcze i luksusowe.

4 Import od maja do grudnia 1919 roku równa się 1 760 000 000 koron a eksport wynosi 600 000 000 koron.

4/ W Norwegji powstał ruch, w celu zwiększenia energii eksploatacji własnego, znajdującego się w kraju, paliwa. Dotychczas Norwegja importowała 3 000 000 ton węgla rocznie, płacąc dość wygórowane ceny (ostatnio po 60 shillingów za tonę). Fachowce powiadają, że kolosalne lasy norweżskie są w stanie dostarczyć dwie trzecie potrzebnego krajowi paliwa.

5/ Szwecja eksportowała we wrześniu 1919 roku do Stanów Zjednoczonych towary na sumę I 483 655 dolarów, w październiku na 2 690 423 a w listopadzie na 2 637 000 dolarów.

Do szwecji zaś importowano ze Stanów Zjednoczonych, we wrześniu na II 591 308, w październiku na 8 033 589 a w listopadzie na II 988 000 dolarów.

6/ Handel zagraniczny szwedecki w miesiącu grudniu przedstawiał się następująco:

Import szwedecki, od miesiąca listopada, w stosunku do produktów żywnościowych jest w stanie stagnacji, natomiast doszedł do wielkich rozmiarów w olejach mineralnych, artykułów chemiczno - technicznych (szczególnie soda), kamienia węglowego (importowano w grudniu 250 000 ~~000~~ ton), samochodów i motorów. Import szyn, blachy - zmniejszył się.

Eksportowano zaś drzewo, celulozę, sulfit (wywieziono 99 850 ton). Dużo eksportowano sulfatów i papieru. Eksport żelaza rośnie stopniowo (wywieziono 7 419 ton), maszyny zaś wywieziono w tej samej ilości co i w listopadzie.

7/ Cena na towary eksportowe w Szwecji wzrosła w porównaniu z rokiem 1913 o 180,7%, cena zaś na towary importowe wzrosła w porównaniu z tą samą datą o 307,7%.

Frankowski

K a p i t a n .

3.

Kapitał Frankowski

Sztokholm d. 23 lutego 1920 roku.

N 30

Marynarka wojenna szwedzka.

DO

Departamentu dla Spraw Morskich.

w W a r s z a w i e .

Flota szwedzka składa się z: pancerników pierwszej klasy, do których należą Gøta, Thule, Oden, Thor, Niord, Bristighe-
ten, Åran, Wasa, Tapperheten, Manligheten, Oscar II i Sveri-
ge (od 3 300 do 7 000 ton); pancerników II klasy, Thordön i
Tirfing (I 500 ton); opancerzonego krążownika Fylgia (4 800 t)
torpedowe krążowniki Örnén, Jacob Bagge, Claes Horn, i Psilan-
der (600 ton); kanonierek Blenda, Disa, Skagul, Skuld, Skaggald,
Rota i Svensksund; torpedowców pierwszej klasy Mode, Magne, Wa-
le, Ragnar, Sigurd, Vidar, Hugin, Munin, Wrangel i Wachtmejs-
ter (450 - 500 ton); 38 torpedowców drugiej klasy; pewnej licz-
by podwodnych łodzi; minowców Edöa i Clas Fleming; około 20
statków wspomocniczych; statku składowego dla podwodnych łodzi
Svea i jeszcze dwóch starych pancerników.

Nowsze z tych statków tworzą czynną obronę wybrzeża kró-
lewstwa.

Dla ćwiczeń personelu i służby obrony wybrzeża, wyliczone
statki w zależności od środków pieniężnych i liczby personelu,
znajduwały rok woznie na stopie czynnej.

Flotę zaś bojową czynną stanowią 2 dywizjony pancerników
pierwszej klasy po trzy pancerniki w dywizjonie; I dywizjon
torpedowych krążowników (4 jednostki); 2 flotylle torpedowców,
składające się z I-go torpedowego krążownika i od 2 do 3 dy-
wizjonów torpedowców w każdej flotylli; oddziału podwodnych
łodzi ze statkiem służącym do mieszkania i do składów; pewna

ilość statków pomocniczych.

W czasach normalnych od października do marca, flota szwedzka przebywa w stacjach, to jest przeważnie w Sztokholmie i Karlskronie, zajmując się ćwiczeniem i kształceniem rekruta.

W kwietniu statki zaczynały pływać po morzach, zwiedzając różne części swego wybrzeża, okres ten ciągnął się około 4½ miesięcy. Podczas tych pływania odbywały się ćwiczenia bojowe, które miały na celu przyszykować flotę do obrony wybrzeża. Po ukończeniu ćwiczeń statki wysyłali się zwykle do portów zagranicznych, zwykle morza Bałtyckiego, by sprawić załogom pewną rozrywkę. W listopadzie statki kończą program pływania i powracają do stacji, by zwolnić poborowych i przyjąć nowego rekruta. W listopadzie wysyła się też krążownik Fylgia w wielkie podróże zamorskie, by dokończyć kształcenie kadetów i chłopców okrętowych.

Od września do października odbywa swój program specjalna eskadra ćwiczebna, która się składa z pancerników i drobnych jednostek, a ma na celu wyszkolić młodsze kursa szkoły wojskowo-morskiej i młodsze kursa chłopców okrętowych.

W budowie znajdują się dotychczas pancerniki Gustaw V i Drottning Victorja oraz pewna ilość podwodnych łodzi i 2 torpedowce. Zwłoka w budowie pancerników była spowodowana przez to, że Departament Obrony Morskiej obiecał dostarczyć potrzebną ilość pancerza i innych wyrobów bojowych i w przeciągu 16 miesięcy obiecania nie dotrzymał.

Kanonirki Rota i Disa będą uzbrojone w przyrządy do stawiania min zagrodowych, na to udzielono kredyt 7 208 koron i 13 orów

Statek Svea będzie w tym roku przebudowany i zremontowany na co udzielono 600 000 koron.

Szef floty przebywa ze swym sztabem na specjalnie przysposobionym statku zwanym Drott.

Na czas pływania floty uzbraja się i przygotowuje się talowy statek żaglowy Verdande.

Według etatów personel floty stanowi następującą liczbę: oficerów 354, podoficerów I 413, majtków 3 725, chłopców okręto-

wych 600, morskich inżynierów 60, morskich intendantów 79, duchowieństwa 8, morskich lekarzy 47 oraz pewnej liczby rezerwowego personelu i stypendjatów.

Służba w marynarce dla rekrutowanego trwa 360 dni.

Według statów personel artylerji nadbrzeżnej stanowi następującą cyfrę: oficerów 141, podoficerów 383, urzędników wojskowych 2, i szeregowych 1 105. Czynna służba w artylerji nadbrzeżnej trwa 323 dni.

Dla wykształcenia oficerów floty znajduje się w Sztokholmie szkoła morską z trzech letnim kursem dla kadetów floty i 2-letnim dla kadetów artylerji nadbrzeżnej.

Jest też w Sztokholmie akademja morską dla oficerów floty, artylerji nadbrzeżnej oraz dla inżynierów torpedowych i minowych.

Tradycje i potęga marynarki angielskiej, wywołują tak jak i w innych państwach, ochęć naśladowania jej a co pozatem idzie i pewna do niej sympatje, dla tego też wśród oficerów floty w przeciwieństwie z armją nie napotyka się takich jaskrawych sympatji do Niemiec a przeciwnie pewne sympatje angielskie.

Obecnie daje się ogromnie we znaki brak oficerów i kadrów wyszkolonych podoficerów, którzy z powodu niskiej, jak na dzisiejsze czasy, gaży oraz pewnych idei ~~nie~~ sbyteczności siły zbrojnej opuścili szeregi floty szweckiej.

Daje się też odczuwać pewne osłabienie dyscypliny, które wyraża się w tem że odbywają się zebrania oficerów i podoficerów i wynoszą się postanowienia sądania polepszenia bytu i wynagrodzenia. Spotyka się też od czasu do czasu anonimowe listy podpisane podoficer lub taki to specjalista z napadami i oskarżeniami swych zwierzchników i co dziwne to to że oskarżany broni się tłumacząc, że wszystko co o nim pisano jest fałszem.

Na zarządanie szefa Departamentu Obrony Morskiej, przedstawiono rezultaty propagandy anty państwowej i anty militarnej w ubiegłym roku. Opinje mogą być podzielone na dwa obozy; jeden konstataje,

że anty militarystyczna i anty państwowa propaganda na statkach floty czynnej znacznie się zmniejszyła i nie daje się bardzo we znaki. Zauważa się to tem, że na statkach czynnej floty znajduje się sporo oficerów i podoficerów, a także że zostały usunięte niektóre braki i ulepszone wikt, który przedstawiał się najlepszym gruntem do agitacji. Rada Delegatów Robotników i żołnierzy na statkach nie skonstatowano. Tem niemniej nie należy wątpić, że antymilitarystyczna propaganda prowadzi się nadal z wielką intensywnością i że celem jej jest przeszkadzać rekrutowaniu oraz starać się zwiększać liczbę opuszczających służbę a także sprzyjać ponizeniu dyscypliny. Drugi obóz twierdzi że propaganda w urzędach, biurach, warsztatach i zakładach lądowych wywiera nadal zgubny wpływ, zmniejsza intensywność pracy i stale pogarsza dyscyplinę.

Podobno w Karlskronie niejawnie funkcjonuje Rada Delegatów Robotniczych i żołnierskich.

Frankowski.

Kapitan.